

Inspiration til fraværsarbejdet på hf

Indhold

3

Introduktion

4

Systematisk brug af data i fraværsarbejdet

8

Rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet

12

Kommunikation med eleverne om fravær

14

Klassekultur, relationer og elevtrivsels betydning for fraværsarbejdet

Inspiration til fraværsarbejdet på hf

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut
Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC
Foto: Maria Tuxen Hedegaard,
Søren Svendsen, Thomas Søndergaard

Publikationen er udgivet i elektronisk
form på www.eva.dk
ISBN www: 978-87-7182-386-8

Erfaringsopsamlingen

Dette hæfte formidler de væsentligste indsigter fra et forsøgs- og udviklingsprojekt (FoU-projekt) om fraværsarbejde på hf igangsat af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK). Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har stået for rammesætning af og opsamling på erfaringer fra FoU-projektet. I forbindelse med erfaringsopsamlingen har EVA interviewet udvalgte ledere, lærere, studievejledere og elever på fire af de ni hf-skoler, der deltager i FoU-projektet. Erfaringsopsamlingen kan downloades på www.eva.dk

Introduktion

Elevfraværet på hf er højere end på andre gymnasiale uddannelser. Dette hæfte giver inspiration til, hvordan I som skole kan arbejde med nedbringelse af fravær, samtidig med at I tager højde for en elevgruppe præget af stor diversitet.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) giver i dette hæfte inspiration til arbejdet med at nedbringe fraværet gennem eksempler på, hvordan andre skoler har arbejdet med konkrete indsatser. Hæftet tager afsæt i erfaringer fra et forsøgs- og udviklingsprojekt igangsat af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. EVA har stået for opsamling af erfaringer i projektet.

Erfaringsopsamlingen viser, at en systematisk tilgang til at arbejde med indsamling, analyse og opfølgning på elevernes fravær er afgørende for et effektivt fraværsarbejde og kan være med til at understøtte, at man som skole kan sætte tidligere ind over for de reelt frafaldstruede elever. Hurtig reaktion på udsving i fravær og trivsel forudsætter, at de fælles procedurer overholdes, og at ansvaret er placeret hos personer, der har tid og kompetencer til at udføre opgaven.

Erfaringsopsamlingen viser desuden, at fælles rammer er afgørende for, at den nødvendige systematik også i praksis gennemsyrrer fraværsarbejdet. I den forbindelse spiller ledelsen en stor rolle både i udviklingen af disse rammer og i særdeleshed også i prioritering, implementering og fastholdelse af indsatser. Det er især afgørende, at ledelsen udfører tydelig og kontinuerlig ledelse af processerne, så hele skolen arbejder sammen.

Endelig viser erfaringsopsamlingen, at lærerne i kraft af en tæt relation til eleverne kan have gode forudsætninger for at følge op på fraværet på daglig basis, fx ved at anerkende eleverne for forandringer, såsom at de møder til tiden. Samtidig kan lærerne gennem fraværsarbejdet få et mere helhedsorienteret blik på eleven, der kan gøre det nemmere også at støtte dem fagligt.

Dette hæfte henvender sig til ledere, lærere, vejledere og andre, der arbejder med fravær på hf, og giver viden om, hvad der kan være vigtigt i arbejdet med at nedbringe fravær. Hæftet giver desuden eksempler på, hvordan nogle skoler arbejder med at nedbringe fravær.

I hæftet kan du få inspiration til:

- Systematisk brug af data i fraværsarbejdet
- Rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet
- Kommunikation med eleverne om fravær
- Klassekultur, relationer og elevtrivsels betydning for fravær.

Systematisk brug af data i fraværsarbejdet

Systematiske fremgangsmåder og et fælles grundlag er en forudsætning for at blive klogere på, hvad der kan ligge bag fraværet, og hvilke mønstre der kan være i de enkelte elevers fravær. En systematisk tilgang til indsamling af, analyse af og opfølgning på data kan gøre fraværsarbejdet mere effektivt og understøtte, at I som skole kan sætte tidligere ind over for de reelt frafaldstruede elever.

Anbefalinger til arbejdet med systematisk brug af data

Sæt fokus på systematik i alle fraværsarbejdets faser

Det er afgørende, at fraværsarbejdet er bygget op om en systematik for at kunne følge udsving i fraværet. Processen består af tre faser: kortlægning og indsamling af data, analyse af data samt dataunderstøttede indsatser. Det er et ledelsesansvar at sikre, at data er tilgængelige og anvendelige for lærere, ledere og andre involverede.

Lav en analyse af egne fraværsudfordringer

Der er mange forskellige årsager til fravær og frafald, og forhold som elevgrundlag, organisering, fraværskultur og andre forhold kan spille ind. Gennem en analyse af lokale fraværsudfordringer kan I få et overblik over fraværsmønstre på skolen samt mulige årsager til fraværet. I kan fx tage afsæt i fraværdata visualiseret i tabeloversigter eller søjlediagrammer i Excel,

så mønstre i fraværet træder tydeligt frem. Overvej også, hvilke udfordringer der er i forhold til henholdsvis skriftligt og fysisk fravær, og hvilke sammenhænge der kan være mellem de to typer fravær. Endelig kan det være relevant at belyse, hvilke udfordringer der især er væsentlige set fra elevernes perspektiv. I denne type analyse kan data fra både spørgeskemaer, interviews og observationer indgå.

Udvælg de mest centrale typer data

Systematisk brug af data indebærer en udvælgelse af, hvilke data der løbende holdes øje med for at følge udviklingen i fraværsarbejdet på jeres skole. Det kan fx være, at det giver mening at inddrage trivselsdata i arbejdet, hvis der kan spores sammenhæng mellem fravær og trivsel, eller data om elevernes faglige niveau og motivation, hvis der antages at være en sammenhæng med skriftligt og fysisk fravær.

Spørgsmål til refleksion

Kortlægning og indsamling af data

Hvilke data er tilgængelige og relevante at bruge i forhold til skolens udfordringer med fravær? Hvordan indsamles data systematisk?

Analyse af data

Hvordan analyseres der fælles på data? Og hvordan omsættes analysefund til hypoteser om årsager til fravær og relevante indsatser?

Dataunderstøttede indsatser

Hvornår skal data igangsætte handling? Hvem skal følge op og reagere på data, og hvordan skal det ske?

Proces for systematisk brug af data

Kortlægning
og indsamling
af data

Analyse
af data

Data-
understøttede
indsatser

Inspiration fra praksis

Fraværsoversigter baseret på kvantitative data

Nogle skoler har arbejdet med at udarbejde overskuelige fraværsoversigter. På **HF & VUC KBH SYD** har en medarbejder udviklet et Excel-ark, der automatisk farvekoder elevernes fraværsporcet, afhængigt af hvor meget fravær eleven har. På den måde kan klassernes lærerteams ved deres team-møder hurtigt få et overblik over, hvilke elever de bør have fokus på. Desuden er der mulighed for at følge udviklingen over tid, så de kan se, om eleverne overholder aftaler om at nedbringe deres fravær.

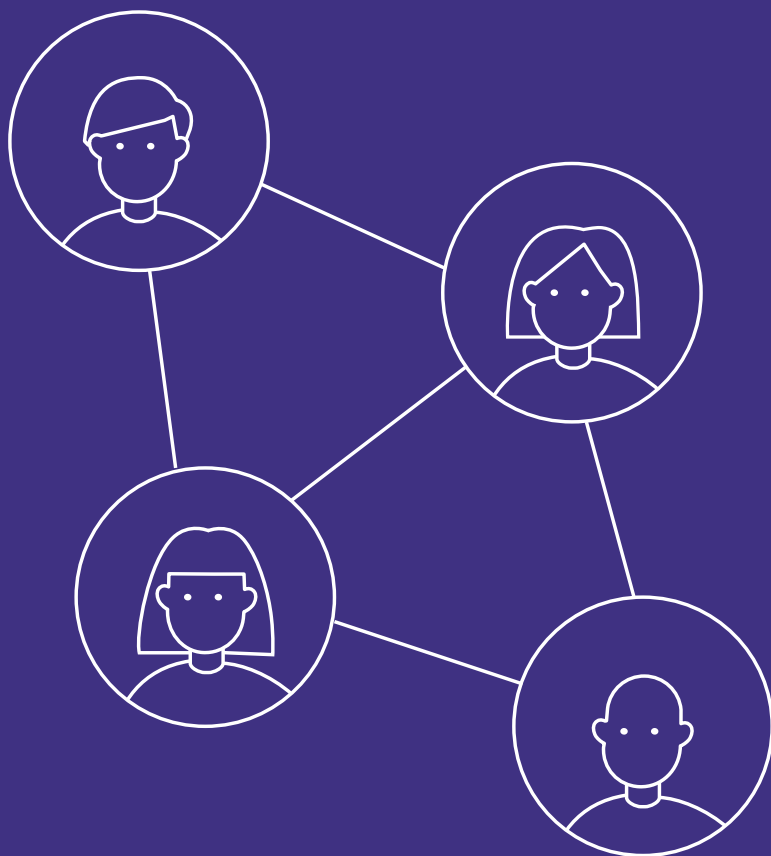
Data om elevernes faglige niveau og motivation

Som supplement til fravær- og trivselsdata arbejder nogle skoler med registrering af elevernes faglige niveau i de forskellige fag og elevernes motivation for at gå i skole. Baggrunden har været en formodning om, at elevernes faglige engagement hænger sammen med deres fravær. På **Randers HF & VUC** arbejder man med 'klasseprofilbilleder', hvor lærerne vurderer de enkelte elever som henholdsvis socialt og fagligt afventende eller bidragende i hvert af fagene. På **Det Frie Gymnasium** udfylder lærerne et skema, hvor de giver eleverne point mellem 1 til 4, i forhold til hvordan de vurderer elevernes faglige forudsætninger og motivation for faget. Profilerne kan danne udgangspunkt for diskussioner på fastholdelsesmøder om sammenhæng mellem fravær og elevernes faglige niveau og motivation.

Analyse af udfordringer med skriftligt fravær

Det Frie Gymnasium har haft fokus på nedbringelse af skriftligt fravær. Eleverne har svaret på et spørgeskema om årsagerne til det skriftlige fravær samt givet bud på, hvilke løsninger der kan være med til at afhjælpe problemet. Efter besvarelsen af spørgeskemaet blev der fulgt op i klasserne, hvorefter ledelse og lærere evaluerede elevernes input. Spørgeskemaundersøgelsen og den efterfølgende dialog mandede ud i et fokus på skrive- og rettedidaktik, hvor målet er, at eleverne får bedre feedback på afleveringerne. Desuden har ledelse og lærere arbejdet med at give eleverne et bedre overblik over de skriftlige opgaver i de forskellige fag ved at lægge dem ind i Lectios studieplan fra årets start.

Rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet

Arbejdsdelingen mellem lærere, studievejledere, administrative medarbejdere og andre involverede er afgørende for et effektivt fraværsarbejde. En del af fraværsarbejdet kan bestå i at få øje på ineffektive eller uklare procedurer og afprøvning af nye måder at organisere arbejdet på, herunder eventuelt nye rolle- og ansvarsfordelinger i fraværsarbejdet.

Anbefalinger til rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet

Arbejd bevidst med at sikre kontinuitet og stabilitet i fraværsarbejdet. Især er det vigtigt, at ledelsen har overblik over alle opgaver i fraværsarbejdet, eftersom fraværsarbejdet ofte involverer en del forskellige opgaver og ansvarsområder. Overblikket indebærer blandt andet, at de forskellige opgaver og ansvarsområder er veldefinerede, og at der afsættes tid og ressourcer til at varetage dem, så arbejdet ikke går i stå. Særligt vigtigt er det, at ledelsen sikrer kontinuitet i processerne, fx ved at finde løsninger, hvis og når der sker ændringer ved jobskifte, sygdom, prioritering af andre opgaver eller lignende.

Basér fraværsarbejdet på den mest meningsfulde arbejdsdeling mellem lærere, studievejledere, administrative medarbejdere og andre involverede i fraværsarbejdet.

Der findes ingen universalløsninger, når det gælder rolle- og ansvarsfordeling, så selvom det for nogle skoler er det rigtige valg fx at lægge et større ansvar over på lærerne i forhold til fraværsarbejdet, er det ikke sikkert, at den samme model er anvendelig på alle andre skoler.

Sørg for, at der er tid og ressourcer til analyse af og opfølgning på fraværsudfordringerne, og at alle involverede er fagligt rustede til opgaven. Det vil være særligt vigtigt at sørge for sparring, støtte eller kompetenceudviklingsforløb, hvis man vælger at ændre i rolle- og ansvarsfordelingen.

Spørgsmål til refleksion til ledelsen

Hvordan støtter de organisatoriske rammer op om rolle- og ansvarsfordeling i fraværsarbejdet?

Er det tydeligt for alle, at fravær er et højt prioriteret område på skolen? Er der noget, I som ledelse kan gøre for at tydeliggøre rollefordelingen og at koordinere de fraværsindsatser, skolen har?

Hvad skal der til for at sikre kontinuitet og stabilitet i fraværsarbejdet?

Hvordan kan det gøres overskueligt og realistisk at nå at udføre fraværsarbejdet i hverdagen? Hvordan kan I fx sørge for at gøre fraværdsdata lettere tilgængelige, og hvad skal der til for at indføre faste rutiner for opfølgning på fraværdsdata?

Inspiration fra praksis

Inspirationsbesøg

Ledelsen på **HF & VUC KBH SYD** valgte at besøge en række skoler, der har forskellige erfaringer med at bekæmpe fravær og frafald, for at finde ny inspiration i forhold til den vante måde at håndtere fravær. Besøgene havde specifikke formål med fokus på fx organisering, teamarbejde, studiemiljø m.m. Hovedkonklusionen efter besøgene var, at relationen mellem lærere og elever var helt central for fraværsarbejdet, ligesom der skulle ske hurtig opfølgning. Gennem besøgene fik ledelsen inspiration til en større omorganisering. Det har især betydet, at i stedet for studievejledningen er lærerteamet blevet det bærende i fraværsarbejdet, ligesom skolen har oprettet en gennemførselsenhed. Gennemførselsenheden består af lærere fra skolen, der arbejder med at understøtte faglærerne i arbejdet med eleverne. Lærerteamene kan kontakte gennemførselsenheden, hvis der er udfordringer med fravær og/eller trivsel i klassen, og få tilknyttet en person fra gennemførselsteamet.

Faste teammøder om fravær og fastholdelse

På både **Aabenraa Statsskole** og **HF & VUC KBH SYD** har man sat særligt fokus på at tydeliggøre lærerteamenes rolle og skærpe deres opgaver. Blandt andet sørger en teamleder for at opdatere fravær- og trivselsoversigter forud for teammøder, så lærerteamet kan drøfte fraværsoversigter og trivselsmålinger, og hvordan klassen fungerer som helhed. Ansvar for udsatte elever fordeles mellem lærerne, der tager samtaler med de enkelte. På Aabenraa Statsskole har man øget antallet af teammøder de første tre måneder af skoleåret. Her mødes teamet hver måned og resten af året hver anden måned. På HF & VUC KBH SYD har de indført teammøder hver 14. dag. På **Randers HF & VUC** har de indført fastholdelsesmøder for at sætte løbende fokus på elevernes fravær. Der er tre fastholdelsesmøder på første år og to på andet år. Her bruges tid på databaserede drøftelser af elevernes fravær.

Kommunikation med eleverne om fravær

For nogle hf-elever kan bekymringer om sanktioner i forhold til fravær fylde så meget, at det påvirker deres indstilling til undervisningen og deres relation til lærerne, fx i form af konflikter mellem lærere og elever i forbindelse med fraværsregistrering. Jævnlig dialoger med klasserne om fravær eller fokus på klassekultur og trivsel kan være greb til at vende elevernes fokus over mod de læringsmæssige gevinster ved fremmøde i stedet for fravær.

Anbefalinger til at forbedre kommunikationen med eleverne

Vær tydelig og synlig i kommunikationen om fravær, så eleverne oplever ensartethed i fraværsarbejdet både i forhold til fraværsregistrering og i forhold til opfølgning på fravær. Ledelsen har en vigtig rolle i forhold til at etablere en fælles skolepolitik for fraværsarbejdet, så det udøves ensartet af alle ansatte.

Hav en løbende dialog med eleverne. Det er vigtigt for eleverne at vide, hvorfor der bliver handlet, som der gør, i fraværsarbejdet, så eleverne får en indsigt i årsagerne. Ellers kan fx opfølgende samtaler blive opfattet som kontrolforanstaltninger snarere end hjælp og støtte til at nedbringe fraværet.

Spørgsmål til refleksion

Hvordan skaber I tydelighed og synlighed om fraværsarbejdet?

Hvilket kendskab tror I, eleverne har til fraværsarbejdet på jeres skole? Kan I gøre noget for at være tydeligere og synlige om regler og retningslinjer?

Hvordan kan I etablere en god kommunikation med eleverne om fravær?

Hvornår og hvordan taler I med eleverne om, hvad fremmøde betyder for læring og gennemførelse?

Inspiration fra praksis

Løbende dialog med eleverne om fravær

På **Aabenraa Statsskole** præsenterer man hvert kvartal klasserne for deres fraværsdata for derigennem at skabe medejerskab og få en dialog om fravær, årsager og mulige nye indsatser. Første gang præsentationen foretages, kombineres den med et spørgeskema i Lectio om fravær, herunder elevernes indstilling til fremmøde og fravær. Konkret præsenteres fraværet gennem søjlediagrammer udarbejdet af skolens sekretær og illustrerer både egen og parallelklassernes fravær. Klasselæreren fremviser diagrammerne for klassen og taler med dem om fraværet.

Tydelighed og synlighed i kommunikationen om fravær

På **Randers HF & VUC** har man indført en ny model for opfølgning på fravær, der blandt andet indebærer tidlig udsendelse af fraværsbreve ved 5 % fravær. De to første breve kaldes tilrettetvisninger og har fokus på, hvorfor det er vigtigt, at eleverne deltager i undervisningen.

Klassekultur, relationer og elevtrivsels betydning for fraværsarbejdet

Forbedring af klassekulturen og højere trivsel kan være med til, at eleverne tager et større ansvar for hinandens fremmøde og deltagelse. Hf er en uddannelsestype, hvor elevgrundlaget er meget heterogent, og derfor er det særligt vigtigt at understøtte et socialt velfungerende klassefællesskab, ligesom lærer-elev-relationer også er afgørende for, at elevernes trives fagligt og socialt.

Anbefaling til arbejdet med klassekultur, relationer og elevtrivsel

Fokuser på at etablere fællesskaber, hvor eleverne kan hjælpe og støtte hinanden.

Det kan fx være gennem fokus på klassekultur, herunder makkerskaber, netværksgrupper og lignende. Tæt opfølgning på fraværet ser ud til at have en positiv betydning i forhold til

elevernes fremmøde. Lærerne kan dog rent praktisk ikke have en tæt relation til alle, og derfor er det vigtigt at styrke elevernes indbyrdes relationer, så klassen kommer til at fungere som en del af elevernes sikkerhedsnet.

Spørgsmål til refleksion

Hvilke sammenhænge mellem fravær og trivsel ser I hos jeres elever?

Hvilke sammenhænge træder tydeligst frem? Kan I bruge trivselsdata til at supplere andre data i fraværsarbejdet?

Hvordan arbejder I med at understøtte en god klassekultur?

Hvilken betydning tror I, at elevernes indbyrdes relationer har for elevernes fravær? Hvilken betydning har lærer-elev-relationen for elevernes fravær? Er der noget, I kan gøre anderledes for at understøtte klassekulturen?

Inspiration fra praksis

Makkerpar og netværksgrupper

På **Aabenraa Statsskole** og **Randers HF & VUC** gør man brug af organisationen Ventilens metoder til at indføre makkerpar og netværksgrupper. Makkerparrene sidder ved siden af hinanden og arbejder sammen i undervisningen, og de har hver især ansvar for at tage kontakt og videregive noter til makkeren ved fravær. Netværksgrupperne består af to makkerpar, og disse grupper laver gruppearbejde sammen i skolen. Lærerne sammensætter nye makkerpar og netværksgrupper løbende, fx en gang om måneden, så eleverne kommer til at arbejde sammen med mange forskellige klassekammerater.

Social studieplan

På **Aabenraa Statsskole** har man indført en årlig social studieplan, dvs. et slags årshjul for sociale aktiviteter, for alle hf-klasser. Den består af et skema over skoleårets uger og måneder, og alle klassens lærere har fået ansvar for at gennemføre forskellige sociale aktiviteter og samarbejdsøvelser på bestemte tidspunkter.

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk